Міщенко Володимир Артурович, підприємець, м. Полтава, Україна, https://orcid.org/0009-0007-5853-299X

Материнко Володимир Олександрович, підприємець, м. Полтава, Україна, https://orcid.org/0009-0007-3803-3288

Mishchenko Volodymyr Arturovych, entrepreneur, Poltava, Ukraine, https://orcid.org/0009-0007-5853-299X

Materynko Volodymyr Oleksandrovych, entrepreneur, Poltava, Ukraine, https://orcid.org/0009-0007-3803-3288

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТРАНСФОРМАЦІЄЮ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЕКОСИСТЕМ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF STRATEGIC MANAGEMENT OF THE TRANSFORMATION OF NATIONAL ECONOMIC ECOSYSTEMS IN THE DIGITAL ECONOMY

Анотація

У статті досліджено методологічні засади стратегічного управління трансформацією національних економічних екосистем у контексті розвитку цифрової економіки. Актуальність теми зумовлена глибинними структурними змінами у світовій економіці, що пов’язані з цифровізацією, платформізацією бізнес-процесів та формуванням мережевих моделей створення вартості. У таких умовах традиційні підходи до макроекономічного управління потребують концептуального переосмислення та інтеграції екосистемної парадигми.

У роботі проаналізовано сучасні наукові підходи до трактування економічних екосистем та цифрової трансформації. Висвітлено особливості функціонування цифрових екосистем на рівні підприємств і територіальних громад. Показано, що економічні екосистеми слід розглядати як складні адаптивні системи, у яких ключове значення має структура взаємозалежностей між учасниками, а не лише індивідуальна ефективність окремих суб'єктів.

Обґрунтовано, що цифрова трансформація є багатовимірним процесом, який охоплює технологічні, інституційні та організаційні зміни, формуючи нові механізми взаємодії між державою, бізнесом і споживачами. Визначено, що стратегічне управління національними економічними екосистемами повинно базуватися на принципах системності, адаптивності та координації інтересів учасників цифрового середовища.

Запропоновано трирівневу методологічну модель стратегічного управління трансформацією економічних екосистем, що включає мега-, мезо- та мікрорівень аналізу. Доведено, що інтеграція екосистемного, інституційного та поведінкового підходів забезпечує підвищення ефективності стратегічного управління національною економікою в умовах цифровізації.

Отримані результати можуть бути використані для формування державної політики цифрового розвитку, удосконалення механізмів економічного регулювання та підвищення конкурентоспроможності національних економічних систем.

Ключові слова: національні економічні екосистеми, цифрова економіка, стратегічне управління, цифрова трансформація, екосистемний підхід, інституційні зміни

Abstract

The article examines the methodological foundations of strategic management for the transformation of national economic ecosystems in the context of digital economy development. The relevance of the topic is driven by profound structural changes in the global economy associated with digitalization, platformization of business processes, and the emergence of network-based value creation models. Under these conditions, traditional approaches to macroeconomic governance require conceptual reconsideration and the integration of an ecosystem-based paradigm.

The study analyzes contemporary scientific approaches to the interpretation of economic ecosystems and digital transformation. It highlights the functioning features of digital ecosystems at the level of enterprises and territorial communities. It is demonstrated that economic ecosystems should be viewed as complex adaptive systems in which the structure of interdependencies among participants plays a key role, rather than only the individual efficiency of separate actors.

Digital transformation is substantiated as a multidimensional process encompassing technological, institutional, and organizational changes, forming new mechanisms of interaction between the state, business, and consumers. It is determined that the strategic management of national economic ecosystems should be based on the principles of systemic thinking, adaptability, and coordination of interests among participants in the digital environment.

A three-level methodological model for strategic management of economic ecosystem transformation is proposed, including macro-, meso-, and micro-level analysis. It is proven that the integration of ecosystem, institutional, and behavioral approaches enhances the effectiveness of national economic governance under conditions of digitalization.

The obtained results can be used for shaping public policy in digital development, improving economic regulation mechanisms, and increasing the competitiveness of national economic systems.

Keywords: national economic ecosystems, digital economy, strategic management, digital transformation, ecosystem approach, institutional changes

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується системною трансформацією, що зумовлена стрімкою цифровізацією, платформізацією бізнес-моделей та формуванням складних мережевих структур взаємодії економічних агентів. У цих умовах національні економічні системи поступово еволюціонують у бік економічних екосистем, які функціонують як інтегровані багаторівневі структури створення цінності.

Особливої актуальності набуває проблема формування методологічних засад стратегічного управління такими екосистемами, оскільки традиційні підходи макроекономічного регулювання виявляються недостатніми для забезпечення стійкості, адаптивності та конкурентоспроможності національних економік у цифровому середовищі.

У науковій літературі наголошується, що цифрова трансформація не є лише технологічним процесом, а виступає інституційно-організаційною зміною, яка змінює логіку взаємодії учасників ринку та механізми створення вартості [3]. Водночас екосистемний підхід дозволяє розглядати економіку як структуровану мережу взаємозалежних акторів, де ключове значення має координація та архітектура взаємодії [2].

Аналіз досліджень і публікацій. Сучасні наукові підходи до дослідження економічних екосистем і процесів цифрової трансформації формують багатовимірну теоретичну базу, що поєднує елементи стратегічного менеджменту, інституційної економіки та теорії складних систем. У центрі уваги дослідників знаходиться перехід від традиційних ієрархічних моделей управління економікою до мережевих та платформних структур, де ключову роль відіграє взаємодія між учасниками та спільне створення цінності [1; 2].

У межах сучасної економічної теорії екосистемний підхід розглядає економічне середовище як структуровану систему взаємопов'язаних акторів, які формують спільні продукти, сервіси та інновації. При цьому особлива увага приділяється архітектурі взаємозв'язків, механізмам координації та розподілу цінності між учасниками екосистеми [1]. Такий підхід дозволяє перейти від аналізу окремих організацій до розгляду цілісних мережевих структур, що є більш адекватним умовам цифрової економіки.

Окремий науковий напрям акцентує увагу на тому, що стратегічне управління в умовах формування екосистем повинно враховувати не лише внутрішні ресурси окремих суб'єктів, але й систему їх взаємозалежностей [2]. У цьому контексті екосистема розглядається як динамічна структура, де стійкість і конкурентоспроможність визначаються не ізольованими діями учасників, а якістю їх взаємодії, рівнем координації та здатністю до спільної адаптації.

У дослідженнях цифрової трансформації підкреслюється, що вона є не лише технологічним явищем, а комплексним процесом глибинних змін у бізнес-моделях, організаційних структурах та управлінських практиках [3]. Цифровізація формує нові умови функціонування економіки, в яких дані, платформи та цифрові інструменти стають ключовими ресурсами створення вартості. При цьому трансформаційні процеси охоплюють одночасно технологічний, організаційний та інституційний рівні [3].

Важливе місце у сучасних дослідженнях займає аналіз цифровізації економічних систем на рівні підприємств і територіальних утворень. Зокрема, доведено, що впровадження цифрових технологій у підприємницьке середовище сприяє формуванню нових екосистемних моделей розвитку, які базуються на інтеграції ресурсів, знань і цифрових платформ [4]. Особливу роль відіграють підходи до стратегічного управління розвитком територіальних громад, де застосовуються адаптивні

smart-моделі, що забезпечують підвищення ефективності управлінських рішень у складному соціально-економічному середовищі [5].

Окремо слід відзначити дослідження поведінкових аспектів функціонування цифрової економіки, в яких акцент робиться на взаємодії споживачів і компаній у цифровому середовищі [6]. Такі підходи дозволяють глибше зрозуміти механізми формування попиту, цифрової лояльності та прийняття рішень у середовищі високої інформаційної насиченості.

Додатковий науковий інтерес становлять праці, присвячені цифровому маркетингу та омніканальним стратегіям, де розглядаються інтегровані механізми взаємодії суб'єктів ринку через різні цифрові канали [7–9]. У цих дослідженнях підкреслюється, що ефективність сучасних економічних систем значною мірою залежить від здатності забезпечувати безперервність і узгодженість комунікацій у цифровому середовищі, що безпосередньо впливає на конкурентоспроможність підприємств і стійкість економічних екосистем.

Таким чином, сучасний стан наукових досліджень свідчить про формування цілісної міждисциплінарної парадигми, в якій поєднуються екосистемний, інституційний, поведінковий та цифрово-економічний підходи. Це створює теоретичне підґрунтя для подальшого розвитку методології стратегічного управління трансформацією національних економічних екосистем.

Мета статті. Метою статті є обґрунтування методологічних засад стратегічного управління трансформацією національних економічних екосистем у цифровій економіці та визначення концептуальних підходів до їх адаптації в умовах глобальної цифрової трансформації.

Виклад основного матеріалу

1. Концептуалізація національної економічної екосистеми. Національна економічна екосистема у сучасній науковій інтерпретації

розглядається як складна, багаторівнева та динамічна система, що об'єднує взаємопов'язані інституції, підприємства, державні органи, фінансові структури, науково-освітні організації та цифрові платформи. У межах такої системи відбувається безперервний процес створення, розподілу та перерозподілу економічної цінності, що формується на основі взаємодії всіх учасників.

Особливістю екосистемного підходу є те, що головний акцент зміщується з окремих економічних агентів на характер і якість їх взаємозв'язків. Саме структура цих взаємозалежностей визначає ефективність функціонування всієї системи, її стійкість та здатність до адаптації в умовах зовнішніх шоків і технологічних змін [1]. У цьому контексті економічна екосистема перестає бути просто сукупністю інститутів і перетворюється на інтегровану мережу взаємодії, де ключову роль відіграє координація та узгодженість дій.

Таким чином, стратегічне управління національною економічною екосистемою повинно бути спрямоване не лише на підвищення ефективності окремих елементів, але й на оптимізацію всієї мережевої структури взаємодії, що забезпечує формування синергетичного ефекту та довгострокову стійкість економічного розвитку.

2. Цифрова трансформація як системна зміна. Цифрова трансформація сучасної економіки є комплексним і багаторівневим процесом, який охоплює глибокі зміни в технологічній, організаційній та інституційній площинах. На технологічному рівні вона базується на впровадженні інструментів обробки великих даних, штучного інтелекту, блокчейн-рішень, хмарних технологій та інших цифрових інновацій.

Організаційний рівень передбачає трансформацію бізнес-моделей, формування платформних екосистем, розвиток омніканальних стратегій взаємодії та зміну принципів управління підприємствами. Інституційний

рівень включає адаптацію нормативно-правового середовища, державного регулювання та механізмів економічної політики до нових умов цифрової економіки.

У цьому контексті цифрова трансформація виступає не лише як технологічний процес, а як фундаментальна зміна логіки створення вартості та функціонування економічних систем. Вона формує нові правила взаємодії між суб'єктами ринку та змінює традиційні уявлення про конкурентоспроможність і ефективність [3].

Як наслідок, національні економічні екосистеми набувають властивостей динамічних адаптивних структур, які постійно змінюються під впливом технологічних інновацій та глобальних економічних процесів.

3. Стратегічне управління екосистемами. Стратегічне управління національними економічними екосистемами ґрунтується на системному підході та передбачає врахування складної мережі взаємозв'язків між усіма учасниками економічного процесу. У цьому контексті можна виділити три базові принципи ефективного управління.

Першим є принцип системності, який передбачає розгляд економічної екосистеми як єдиного цілого, де зміни в одному елементі неминуче впливають на всю систему. Другим є принцип адаптивності, що відображає здатність екосистеми швидко реагувати на зовнішні виклики, технологічні інновації та зміни ринкового середовища. Третім є принцип координації, який забезпечує узгодження інтересів різних учасників екосистеми для досягнення спільних стратегічних цілей.

У сучасних дослідженнях підкреслюється, що стратегія екосистемного рівня повинна враховувати не лише внутрішні ресурси окремих організацій, але й їх залежність від інших учасників мережі. Саме ця взаємозалежність формує основу конкурентоспроможності та стійкості всієї системи [2].

4. Інституційний вимір цифрової економіки. Інституційний вимір цифрової трансформації відіграє ключову роль у формуванні ефективної моделі функціонування національних економічних екосистем. Він охоплює систему правил, норм, регуляторних механізмів та організаційних структур, які визначають умови взаємодії учасників ринку.

Сучасні дослідження демонструють, що ефективна цифровізація економічних систем неможлива без комплексної інтеграції державних інституцій, ринкових механізмів та технологічних платформ управління [4]. Це передбачає формування гнучкого регуляторного середовища, яке здатне адаптуватися до швидких змін цифрової економіки.

Особливе значення мають smart-моделі управління розвитком територіальних громад, які дозволяють поєднувати економічну ефективність із соціальною стабільністю та сталим розвитком. Такі моделі виступають важливим інструментом реалізації державної регіональної політики в умовах цифровізації [5].

5. Поведінкові та маркетингові аспекти екосистем. Функціонування сучасних цифрових економічних екосистем значною мірою визначається поведінковими моделями взаємодії економічних агентів. У цифровому середовищі споживачі та компанії перебувають у постійному процесі обміну інформацією, що формує нові механізми попиту, пропозиції та прийняття рішень.

Цифровізація економіки змінює характер споживчої поведінки, роблячи її більш динамічною, персоналізованою та залежною від цифрових платформ. Це, у свою чергу, впливає на стратегії підприємств, які змушені адаптувати свої бізнес-моделі до нових умов ринку [6].

Додатково, розвиток омніканальних маркетингових систем забезпечує інтеграцію різних каналів комунікації між бізнесом і споживачами. Це дозволяє створювати єдине інформаційне середовище взаємодії, підвищуючи

ефективність стратегічного управління та конкурентоспроможність підприємств [7–9].

6. Методологічна модель стратегічного управління. На основі проведеного аналізу можна запропонувати трирівневу методологічну модель стратегічного управління трансформацією національних економічних екосистем.

Перший рівень – мега-рівень – охоплює глобальні процеси цифровізації, технологічні тренди та світові трансформаційні зміни. Другий рівень – мезо-рівень – стосується функціонування національних економічних екосистем, галузевих структур та регіональних економік. Третій рівень – мікро-рівень – включає поведінку підприємств, організацій та споживачів у цифровому середовищі.

Інтеграція цих трьох рівнів дозволяє сформувати цілісну методологічну основу стратегічного управління, в якій поєднуються екосистемний, інституційний та поведінковий підходи. Це забезпечує більш глибоке розуміння процесів цифрової трансформації та підвищує ефективність управлінських рішень на всіх рівнях економічної системи.

У таблиці 1 представлено узагальнення основних методологічних підходів до стратегічного управління трансформацією національних економічних екосистем у контексті цифрової економіки.

Зокрема, систематизовано ключові характеристики екосистемного, інституційного, поведінкового та системного підходів, визначено рівні їх застосування, а також окреслено їхню роль у забезпеченні ефективності процесів цифрової трансформації та формуванні сучасних моделей стратегічного управління.

Таблиця 1

Методологічні підходи до стратегічного управління трансформацією національних економічних екосистем

Методологічний підхід	Ключова характеристика	Рівень застосування	Роль у цифровій трансформації
Екосистемний підхід	Розгляд економіки як мережі взаємозалежних учасників, що створюють спільну цінність	Мезо-, макрорівень	Формує нову архітектуру взаємодії між державою, бізнесом і платформами
Інституційний підхід	Аналіз правил, норм і механізмів регулювання економічних процесів	Макрорівень	Забезпечує нормативну основу цифрової трансформації та регулювання
Поведінковий підхід	Вивчення поведінки споживачів і фірм у цифровому середовищі	Мікрорівень	Визначає адаптацію попиту, цифрову взаємодію та прийняття рішень
Системний підхід	Інтеграція всіх елементів економічної системи в єдину структуру	Усі рівні (мікро–мезо–макро)	Забезпечує цілісність управління та узгодження стратегічних рішень

Джерело: складено авторами.

Висновки

1.У сучасних умовах цифрової трансформації національні економічні системи поступово втрачають класичну ієрархічну структуру та набувають характеристик складних, динамічних економічних екосистем. Такі системи функціонують на основі мережевих взаємозв’язків між учасниками, що забезпечує більш гнучку адаптацію до зовнішніх викликів та технологічних змін.

2. Екосистемний підхід виступає однією з ключових методологічних основ стратегічного управління сучасною економікою. Він дозволяє розглядати економічні процеси не ізольовано, а як результат взаємодії великої кількості взаємозалежних суб’єктів, що спільно створюють додану вартість.

3. Цифрова трансформація суттєво змінює не лише технологічну основу економіки, але й її інституційну, організаційну та управлінську архітектуру. Вона формує нові правила взаємодії між державою, бізнесом і суспільством, а також змінює механізми прийняття стратегічних рішень.

4. Ефективне стратегічне управління національними економічними екосистемами потребує інтеграції різних наукових підходів, зокрема системного, інституційного та поведінкового. Їх поєднання дозволяє більш повно враховувати складність сучасних економічних процесів і підвищувати якість управлінських рішень.

5. Запропонована трирівнева модель стратегічного аналізу (мега-, мезо- та мікрорівень) дає змогу комплексно досліджувати та ефективно управляти процесами трансформації національних економічних екосистем, забезпечуючи узгодженість між глобальними трендами, національними особливостями та поведінкою окремих економічних агентів.

Список використаних джерел

1. Jacobides M. G., Cennamo C., Gawer A. Towards a theory of ecosystems // Strategic Management Journal. - 2018. - Vol. 39(8). - P. 2255-2276. https://doi.org/10.1002/smj.2904

2. Adner R. Ecosystem as structure: An actionable construct for strategy // Journal of Management. - 2017. - Vol. 43(1). - P. 39-58. https://doi.org/10.1177/0149206316678451

3. Vial G. Understanding digital transformation: A review and a research agenda // The Journal of Strategic Information Systems. - 2019. - Vol. 28(2). - P. 118-144.
https://doi.org/10.1016/j.jsis.2019.01.003

4. Гудзь Т. П., Горячун О. В., Саркісян А. С., Явтушок Д. В.Цифровізація екосистеми торговельного підприємництва. Грааль науки :

міжнар. наук. журнал. 2025. № 60. С. 307-314.https://doi.org/10.36074/grail-of-science.26.12.2025.032

5. Рогоза М. Є., Гудзь Т. П., Явтушок Д. В. Smart-моделі проджект менеджменту сталого розвитку суб'єктів підприємництва територіальних громад як інструменти економічної безпеки в умовах післявоєнного відновлення. Економіка та суспільство. 2026. № 84. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-30

6. Гасій О. В., Гудзь Т. П., Шаповалов В. О. Поведінкові аспекти цифрової комерції: споживач, фірма та модель їх взаємодії. Наука і техніка сьогодні. 2025. https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-13(54)-426-439

7. Міщенко В. А. Цифрові технології в сучасному маркетингу // Наукові інновації та передові технології. - 2025. - Вип. №5(45). - С. 482-488. - DOI: https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5(45)-482-488

8. Міщенко В. А. Управління омніканальним підходом як основа формування цілісного маркетингового інструментарію сучасного підприємства // Наукові інновації та передові технології. 2026. № 4(56). С. 514–523. https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-4(56)-514-523

9. Міщенко В. А., Паламарчук С. В., Гуйва О. О. Маркетинговий інструментарій у цифровому середовищі. Наукові перспективи. 2025. №9(63). С. 808-816. DOI: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9(63)-808-816

References

1. Jacobides, M. G., Cennamo, C., & Gawer, A. (2018). Towards a theory of ecosystems. *Strategic Management Journal*, 39(8), 2255–2276. https://doi.org/10.1002/smj.2904

2. Adner, R. (2017). Ecosystem as structure: An actionable construct for strategy. *Journal of Management*, 43(1), 39–58. https://doi.org/10.1177/0149206316678451

3. Vial, G. (2019). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *The Journal of Strategic Information Systems*, 28(2), 118–144. https://doi.org/10.1016/j.jsis.2019.01.003

4. Hudz, T. P., Horiachun, O. V., Sarkisian, A. S., & Yavtushok, D. V. (2025). Digitalization of the ecosystem of trade entrepreneurship. *Grail of Science*, (60), 307–314. https://doi.org/10.36074/grail-of-science.26.12.2025.032

5. Rohoza, M. Ye., Hudz, T. P., & Yavtushok, D. V. (2026). Smart models of project management for sustainable development of business entities of territorial communities as tools of economic security in post-war recovery conditions. *Economy and Society*, (84). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-30

6. Hasii, O. V., Hudz, T. P., & Shapovalov, V. O. (2025). Behavioral aspects of digital commerce: Consumer, firm and model of their interaction. *Science and Technology Today*. https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-13(54)-426-439

7. Mishchenko, V. A. (2025). Digital technologies in modern marketing. *Scientific Innovations and Advanced Technologies*, 5(45), 482–488. https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5(45)-482-488

8. Mishchenko, V. A. (2026). Managing the omnichannel approach as a basis for forming an integrated marketing toolkit of a modern enterprise. *Scientific Innovations and Advanced Technologies*, 4(56), 514–523. https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-4(56)-514-523

9. Mishchenko, V. A., Palamarchuk, S. V., & Huyva, O. O. (2025). Marketing tools in the digital environment. *Scientific Perspectives*, 9(63), 808–816. https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-9(63)-808-816